

RYK UNDERVISNINGEN I TEATRET NÅR NØRREBRO TEATER PRÆSENTERER

SVANTES LYKKELIGE DAG

BENNY ANDERSENS SANGHISTORIE
SOM POETISK FOLKEKOMEDIE

KÆRE UNDERVISER I DRAMA, DANSK, MUSIK OG SAMFUNDSFAG

Fra d. 23. november 2016 er livet ikke det værste, man har på Nørrebro Teater. Da får Benny Andersens populære viser om Svante nemlig nyt liv på tværs af generationer med urpremieren på musikforestillingen SVANTES LYKKELIGE DAG.

Teaterdirektør Mette Wolf glæder sig og udtaler: "Svantes viser har i mere end 40 år været en del af danskhedens DNA. Derfor er det selvfølgelig også med en vis portion ærefrygt, at vi på Nørrebro Teater har sat os for at genopfinde den folkekære sanghistorie. Men det er netop også grunden til at gøre forsøget! Med vores dramatisering af Benny Andersens fine historie om at blive og være den, man er, vil publikum i alle aldre kunne opleve en eviggyldig historie i nye musikalske arrangementer, med en moderne scenografi og med mere end 20 medvirkende på scenen".

I forbindelse med forestillingen har vi udviklet et undervisningsmateriale med forskellige afsnit, som er særligt rettet mod drama, dansk, musik

og samfundsfag. Det er vedlagt her og kan desuden hentes elektronisk på www.nbt.dk samt hos Skoletjenesten og Materialeplatformen. På forespørgsel vil det være muligt at få tilsendt uddrag af manuskriptet, ligesom det er muligt at arrangere en introduktion, en samtale efter forestillingen eller lignende efter aftale med Nørrebro Teater.

For yderligere information kontakt venligst arrangementschef Charlotte Kjær: 52 14 14 30 / charlotte@nbt.dk.

SVANTES LYKKELIGE DAG spiller 23. nov. – 23. dec. 2016 på Nørrebro Teater, tir-fre kl. 20.00 og lør-søn kl. 15.00.

Billetter à 100 kr. for unge under 25 år kan købes via www.nbt.dk / www.teaterbilletter.dk. Vi tilbyder samme pris til medfølgende lærere.

Med venlig hilsen
Nørrebro Teater

SVANTES LYKKELIGE DAG

Handling

Svante har ikke mange lykkelige dage. Ikke nok med at han som barn blev væk fra sine forældre på Malmøfærgen og siden har måttet klare sig selv ved andres hjælp. Han har det heller ikke let med hverken Nina eller livet i det hele taget.

En dag møder Svante en forfatter og komponist, som han overtaler til at sætte musik til sine galgenhumoristiske viser. De to mænd udvikler et særligt venskab, men det viser sig, at Svante ikke er den nemmeste at holde fast og holde af. Og er der egentlig nogensinde nogen, der har set Svante og hans forfatter-/komponistven på samme tid?

SVANTES LYKKELIGE DAG er en musikalsk og poetisk folkekomedie om at være til, og om at ville bryde ud. Om at længes og om at finde. Og om at livet sådan set ikke er det værste, man har.

Fotograf: Ulrik Jantzen

MEDVIRKENDE Skuespillerne Anders W. Berthelsen og Lise Baastrup, musikerne Søren Graversen, Anders Birk og Thomas Hamilton samt et stort folkekor

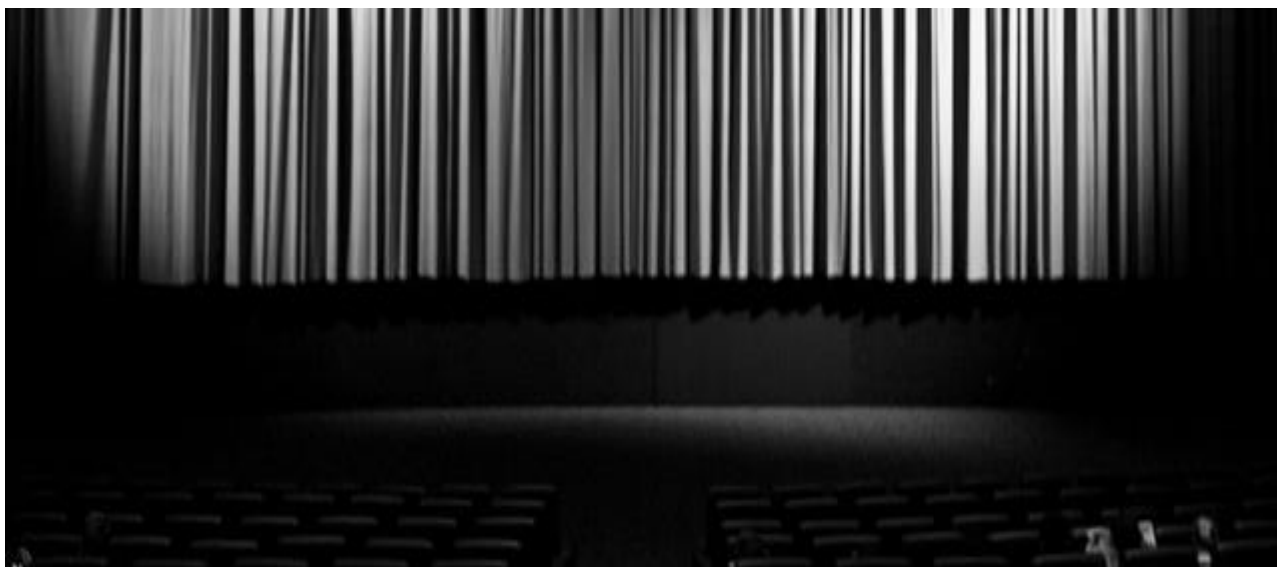
INSTRUKTION OG BEARBEJDELSE Niclas Bendixen
SCENOGRAFI OG KOSTUMER Julian Toldam Juhlin
KAPELMESTER Søren Graversen

DRAMA

”Det handler jo om en svensker”

Om kærligheden til livet, komedien og det folkelige

SVANTES LYKKELIGE DAG er baseret på Benny Andersens klassiske roman og sanghistorie *Svantes viser*. Instruktør Niclas Bendixen har selv bearbejdet den berømte roman, og vi har mødt ham til en snak om sit arbejde med at omskrive romanen til en teaterforestilling.

3

Med SVANTES LYKKELIGE DAG giver du som bearbejder og instruktør nyt liv til Benny Andersens *Svantes viser*. Hvad er det for en historie, publikum kommer til at opleve?

Når man for første gang får romanen *Svantes viser* i hænderne, mærker man hurtigt en stor kærlighed til livet. Med kærlighed mener jeg ikke nødvendigvis en lykkelig kærlighed, men en kærlighed til det utilpassede og kontrære liv, der kæmper i os alle. Jeg håber, at vi med forestillingen kan give publikum en oplevelse af momentvis at kunne møde sig selv i en hudløs og fængslende skæbnefortælling om et menneske, der mister grebet om livet og stiller sig selv spørgsmålet: ”Hvad skal det hele gøre godt for?” Derefter tager han fat i livet igen og kæmper sig videre. SVANTES LYKKELIGE DAG er en hyldest til livet på godt og ondt.

Svantes viser er en sanghistorie, der består af viser sat ind i en prosafortælling. Hvordan får du som bearbejder dramatik ud af det?

Som bearbejder synes jeg, at det er virkelig spændende at gå med på den præmis, at det er den autobiografiske Benny Andersen, der igennem fortælleren Benny Andersen skriver om sig selv både som fortæller og som Svante. Det vil sige, at det er forfatterens egne to sind, han sætter op mod hinanden. Det er en elegant og let spiselig måde at fortælle om en forfatters forskellige sindelag på, og det er meget inspirerende for mig at skrive ud fra. Helt lavpraktisk har min arbejdsgang omkring dramatiseringen været, at jeg først har kortlagt alt det dramatiske i romanen, hvorefter jeg har skilt den ad og skrevet en ny ramme for fortællingen. SVANTES LYKKELIGE DAG står derfor på skuldrene af Benny Andersens *Svantes viser*, men er også blevet til et nyt værk i sig selv.

Benny Andersen bliver kaldt for Danmarks nationalpoet. Hvad er dine kunstneriske overvejelser i forhold til at skulle arbejde med et af hans mest centrale værker?

Der er ingen tvivl om, at det er de litterære guldhorn, man har med at gøre her. *Svantes viser* er et værk, der er nået så langt ud i befolkningen, at det er blevet en del af den danske DNA. Men hvorfor rammer det så mange mennesker, og hvorfor rammer det mig? Jeg tror, at Benny Andersen gennem *Svantes viser* formår at tale ind i danskheden og dens smålighed uden, at det bliver bittert. Man får lov til at spejle sig i småligheden – den som vi alle render rundt med. Og hvis man ikke kan tåle mosten, kan man bare med et smil på læben sige: "Det handler jo om en svensker".¹

I kalder SVANTES LYKKELIGE DAG for en folkekomedie. Hvori består det folkelige?

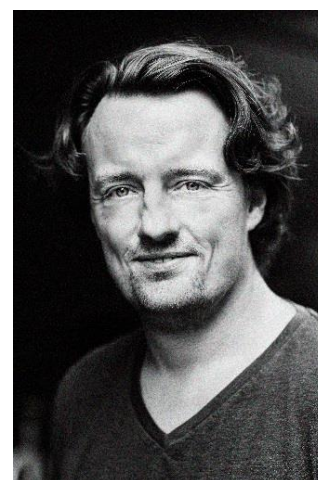
Når noget er folkeligt, er det fordi en stor del af folket tager det til sig og føler sig beslægtet med værket, dets tematik og budskab. Det skræmmer mig ikke, for jeg kan virkelig godt lide at sætte folkelige værker på scenen eller på tv. Men den største cadeau er, hvis jeg kan få den ufaglærte og den elitære til at føle sig underholdt på samme tid. Hvis det lykkes, er det ægte folkeligt! Og det var det Benny Andersen formåede, da han fik sit gennembrud med *Svantes viser* i 1972.

Hvad håber du, at publikum tager med sig hjem, når de har set forestillingen?

Hvis man tager et værk som *Svantes viser* og sætter det på scenen, skal det kunne noget andet end bogen. Sceneversionen skal åbne for nye fortolkningsmuligheder og derigennem udvide værket. *Svantes viser* er et tidløst værk, og derfor er det også min opgave som instruktør og bearbejder at gøre det tidløst på scenen. Ung, voksen og gammel vil kunne opleve SVANTES LYKKELIGE DAG ud fra det sted, hvor de er nået til i deres eget liv med deres egen livserfaring. Derudfra vil de lave deres egen fortolkning af fortolkningen. På den måde vokser værket; Benny Andersen ville nok have skrevet *vokseværket!*

4

Niclas Bendixen (f. 1972) er en prisvindende instruktør og koreograf, som har instrueret en lang række teaterforestillinger. Bl.a. *69 – en rockteaterkoncert* på Holbæk Teater, *Baby Blue* på Betty Nansen Teatret, *Birkehytten* på Mungo Park, *Han Hun Vov & Pelsen* på Café Teatret, *Far* på Bellevue Teatret, *Rindal* på Mungo Park Kolding samt *En kort en lang* på Aalborg Teater og Nørrebro Teater. Han har desuden instrueret flere sæsoner af *Cirkus Summarum* og senest tv-serien *Ditte & Louise*, som tidligere i år indbragte ham en Robert-pris. Derudover har han koreograferet et utal af film og tv-serier, bl.a. *Krøniken*, *Dirch*, *En kongelig affære* og *Den skaldede frisør* samt bl.a. teaterforestillingerne *Den eneste ene – the musical*, *West side story*, *Brødrene Løvehjerte*, *Matador* og *Teaterkoncert Come Together*. Har modtaget Årets Reumert både i 2009 for *69 – en rockteaterkoncert* og igen i 2014 for *En kort en lang*.

¹ Niclas Bendixen henviser til, at titelpersonen Svante med efternavnet Svendsen angiveligt er født i Skåne i 1929. Det er altså oprindeligt en svensker, som er omdrejningspunktet for den bog, der for mange danskere står som indbegrebet af alt hvad, der er dansk. Dette uddybes i afsnittet målrettet samfundsfag "Mellemfolkelig nationaldigter. Om Benny Andersen og danskheden" (s. 16).

Opgave 1.

Diskussion

Sæt jer sammen i grupper og diskutér følgende spørgsmål på baggrund af interviewet med Niclas Bendixen og forestillingen SVANTES LYKKELIGE DAG:

- Synes I, at det er lykkedes for Niclas Bendixen med forestillingen at give publikum en oplevelse af at møde sig selv i historien?
- Hvad mener Niclas Bendixen, når han siger, at *Svantes viser* taler sig ind i danskheden og dens smålighed uden, at det bliver bittert?
- Niclas Bendixen har med SVANTES LYKKELIGE DAG sigtet efter at lave en tidløs forestilling, der skal kunne opleves af ung, voksen og gammel. Synes I, at forestillingen opfylder det sigte? Hvis ja, hvorfor og hvordan? Hvis nej, hvorfor ikke?

Opgave 2.

Dramævelse

5

I teaterforestillingen SVANTES LYKKELIGE DAG foregår en af scenerne ved en pølsevogn. Svante er gæst ved pølsevognen, men han køber ikke noget, fordi han ikke kan bestemme sig. Det respekterer pølsemanden (Nina) fuldt ud. I modsætning til andre situationer i forestillingen er Svante ved pølsevognen ikke under anklage for at være sig selv. Ved pølsevognen bliver han set og hørt for den, han er. Scenen kan derfor ses som et billede af et samfund, hvor der er plads til at rumme en person som Svante, der ikke ved, hvad han vil have og ender med ikke at ville have noget som helst.

Gå sammen to og to og læs nedenstående tekstuddrag fra scenen ved pølsevognen i SVANTES LYKKELIGE DAG. Vælg hvem, der skal spille pølsemanden (Nina) og hvem, der skal spille Svante. Spil dernæst scenen igennem tre gange indenfor tre forskellige teatergenrer: Komædie (med humor), musical (med sang) og pantomime (med krop og mimik).

NINA PØLSEMAND

Hvad skulle det være – almindelig, knæk eller ristet?

SVANTE

Ingen pølse til mig, tak.

NINA PØLSEMAND

Hvad kan jeg så tjene Dem med – vi har desværre ikke andet end pølser og brød – et par stykker brød, måske?

SVANTE

Nej, tak, jeg skal slet ikke ha' noget – især ikke pølser.

NINA PØLSEMAND

De kommer bare for at fortælle, at De ikke vil ha' en pølse?

SVANTE

Ja, jeg synes det er det rigtige at gøre opmærksom på det – så der ikke opstår nogen misforståelser.

NINA PØLSEMAND

Meget betænksomt, De bryder Dem altså ikke om pølser?

SVANTE

Jo, tidligere holdt jeg meget af pølser – men det er slut nu.

NINA PØLSEMAND

Javel. Tør jeg spørge: hvis De ville ha' haft en pølse, hvilken slags ville De så ha' foretrukket?

SVANTE

Rimeligvis en knækpølse. Eventuelt en ristet.

NINA PØLSEMAND

Det er altså især knækpølser og ristede pølser, De ikke vil ha'?

SVANTE

Ja. Det glæder mig De har forstået mig.

NINA PØLSEMAND

Vi er til for at forstå hinanden. Men den pølse De ikke vil ha', sku' den være med sennep eller ketchup eller begge dele?

SVANTE

Begge dele. Med eller uden begge dele. Som man nu vil opfatte det.

NINA PØLSEMAND

Jeg respekterer fuldt ud Deres indstilling. Jeg burde måske gøre opmærksom på, at vi også har ristede løg og rå løg som tilbehør.

SVANTE

Det var godt De nævnte det. Så tror jeg, at jeg vil skifte ketchuppen ud med rå løg, således at den pølse jeg ikke vil ha', må blive en knækpølse med sennep og rå løg – i første omgang. Måske – men det kan jeg ikke sige helt sikkert – måske vil jeg ikke ha' to knækpølser.

NINA PØLSEMAND

Et eller to stykker brød?

SVANTE

Jeg vil nøjes med at undvære et stykke brød.

NINA PØLSEMAND

Tør jeg forstå på Dem, at De så gerne vil have et andet stykke brød?

SVANTE

Jeg er ked af, hvis jeg udtrykker mig uklart. Det første stykke brød er det, jeg ville ha' bestilt, hvis jeg ville ha' bestilt det. Men da jeg ikke vil bestille det, falder det naturligvis væk af sig selv. Det andet stykke derimod, ville jeg ikke engang have bestilt, selvom jeg ville ha' bestilt det første, så det bliver slet ikke aktuelt.

NINA PØLSEMAND

Så er jeg med.

SVANTE

Men De må undskylde, jeg har taget Deres tid, jeg kommer igen i morgen.

DRAMA OG DANSK

Opgave 3.

Forestillingsanalyse

En forestillingsanalyse er en metode til at undersøge, hvordan en teaterforestilling er bygget op, og hvad den indeholder. Forestillingsanalysen er opbygget i tre planer: et beskrivende plan, et fortolkende plan og et perspektiverende plan, der skal hjælpe analytikeren til at iagttage og forstå en teaterforestilling. Sæt jer sammen to og to og besvar i fællesskab nedenstående arbejdsspørgsmål.

8

DET BESKRIVENDE PLAN

Rummet:

- Hvor bliver forestillingen spillet?
- Er rummet stort, lille, mørkt, lyst eller andet?
- Hvordan er publikum placeret i rummet?

Scenografi – rekvisitter:

- Hvordan ser scenen ud?
- Hvordan ser scenografien ud (farver, materialer, rekvisitter, kostumer)?
- I forestillingen bliver der brugt forskellige rekvisitter – hvilke? Og i hvilke sammenhænge bliver de brugt?
- Hvad tilfører det forestillingen, at scenografien er udført, som den er?

Karakterer og spillestil:

- Skuespillerne, Anders W. Berthelsen og Lise Baastrup, spiller forskellige karakterer. Hvilke forskellige karakterer møder vi? Hvordan ser de ud? Hvordan er deres kropssprog, stemmebrug, gestik (arm- og håndbevægelser) og mimik (ansigtsbevægelser)?
- Hvad tilfører det forestillingen, at skuespillerne optræder som forskellige karakterer bl.a. at Anders W. Berthelsen både spiller fortæller og Svante?

Lyd og lys:

- Hvordan bruges lyset? Hvilke forskellige stemninger er lyset med til at skabe?
- Hvilke lyde er der brugt i forestillingen (tale, musik, lyde fra ting osv.)?
- Hvilken stemning er lydene med til at skabe?

DET FORTOLKENDE PLAN

Tematik:

- Hvad handler forestillingen om?
- Hvad er historiens plot/konflikt?
- Hvilke tematikker findes i forestillingen?

DET PERSPEKTIVERENDE PLAN

Perspektivering:

- Hvorfor tror I, at Nørrebro Teater har valgt at sætte SVANTES LYKKELIGE DAG på scenen?
- Hvad fik forestillingen jer til at tænke over?
- Hvilken mening/budskab får I ud af forestillingen?
- Hvordan kan forestillingen spejles i forhold til det samfund, vi lever i?

Inspiration til perspektiverende artikler:

- <http://danmarkshistorien.dk/historiske-perioder/kold-krig-og-velfaerdsstat-1945-1973/familieliv-og-kvindefrigoerelse/>
- <http://danmarkshistorien.dk/historiske-perioder/ef-og-krisetider-1973-1989/erhvervsliv-og-arbejdsmarked/>
<http://www.forfatterweb.dk/oversigt/perioder/19702019ernes-nyrealistiske-prosa-og-bekendelsespoesi>
- http://www.forfatterweb.dk/oversigt/zbandersen00/print_zbandersen00
- http://denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Dansk_litteratur/Efter_1940/Benny_Allan_Andersen
- <http://www.litteratursiden.dk/forfattere/benny-andersen>
- <http://politikken.dk/kultur/boger/ECE823516/benny-andersen-overvejede-selvmod/>

DANSK OG MUSIK I

Benny Andersen på formmæssige afveje

Om romanen *Svantes viser*

Musikforestillingen SVANTES LYKKELIGE DAG på Nørrebro Teater er en ny fortolkning af Benny Andersens roman *Svantes viser*, der udkom på Borgens Forlag i 1972. Romanen har undertitlen "En sanghistorie", og det er en fortælling om, hvordan og hvorfor de sange, som bogen indeholder, er blevet til.

Svantes viser leger med fiktion og virkelighed. På én og samme tid gengiver romanen de folkekære viser, og samtidig fortæller den om Benny Andersens venskab med den opdigtede viseskriver Svante. Den melankolske eksil-svensker Svante Svendsen er en midaldrende mand, der skriver visetekster og har et ikke særlig vellykket liv bag sig. Han er en svensker strandet i Danmark, da hans søsyge afholder ham fra at tage turen hjem til de svenske birkelunde over Øresund. Svante er en opdigtet person; han er skabt af bogens fortæller, som hedder Benny Andersen, ligesom forfatteren selv, og dermed er virkelig nok. Benny Andersen fortæller, at han mødte Svante i 1946. Siden mistede de kontakten og mødtes først igen omkring 1960. Selvom de ikke havde meget til fælles, genoptog de venskabet frem til 1971, hvor Svante forsvandt uden at efterlade sig andet end en sang. Det er dette særlige venskab mellem Svante Svendsen og Benny Andersen, som romanen handler om. Begge mænd skriver digte: Fortællingens Benny Andersen skriver modernistiske digte – i øvrigt med de samme titler, som dem virkelighedens Benny Andersen skrev i 1960'erne. Svante bryder sig ikke meget om disse digte. Hans egne digte er helt anderledes, de har rim og rytme, de handler om ham selv og om hans deprimerede tanker, følelser og skavanker – og om Nina, kvinden der er genstand for alle hans positive følelser, selvom hun alligevel har forladt ham. Det er disse digte, som udgør *Svantes viser*.

Svante Svendsen blev angiveligt født i Skåne i 1926. Ni år gammel blev han væk fra sine forældre på færgen mellem Malmø og København, og siden har han måttet klare sig selv ved andres hjælp, som han selv udtrykker det. Hans historie er trist og med en enkelt undtagelse er de digte, han skriver, også triste i deres udtryk; man kunne også kalde dem galgenhumoristiske – som f.eks. *Svantes sorte vise*: "Jeg er træt af mig selv og mine plomber. / Jeg har alt imod min egen krop. / Hvad hjælper det at leveren skrumper / når ens mave stadig svulmer op. / Jeg lider af selvhad. / Gid jeg var en smule selvglad". Inden for fortællingens ramme er viseteksterne altså en slags dagbogsnotater; udtryk for Svantes fysiske og psykiske tilstand, for hans holdning til tilværelsen.

Romanen *Svantes viser* indeholder 13 viser, hvoraf de fire blev optaget i Højskolesangbogen i 1989: *Lille sang til Nina*, *Årstiderne*, *Svantes sorte vise* og *Svantes lykkelige dag*. Sidstnævnte er den mest positive og optimistiske vise i romanen, og med årene er den blevet en af vores mest populære fællessange i Danmark – formentlig fordi den for mange mennesker er indbegrebet af alt det, der er typisk dansk. Visen

forsøger at fastholde en lang række lykkelige øjeblikke – den glade Nina, der synger i badet og synet af hende med vådt hår, fuglene i det grønne uden for vinduet og kaffen, der er ved at være klar.²

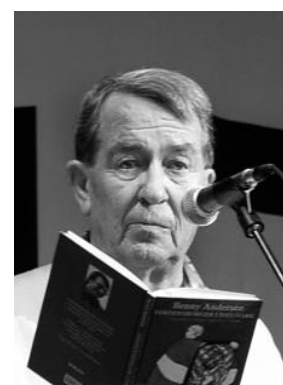
Ifølge Benny Andersen selv er *Svantes viser* et eksempel på, hvordan han som forfatter trives godt på formmæssige afveje. Før tilblivelsen af *Svantes viser* var han gået i gang med et ambitiøst romanprojekt, men handlingen ville ikke rigtig tage form. Det var kun situationen "Ved pølsevognen", som Benny Andersen blev ved med at holde fast i. Han begyndte i stedet at samle og skrive videre på alle hans tidligere bidrag til revy og kabaret, men havde svært ved at finde en sammenhæng i stoffet. Kun et af numrene bed sig fast – visen *Brev fra dig*, som Povl Dissing tidligere havde fremført i radioen. Med afsæt i den vise tog skriften pludselig fart, da Benny Andersen kunne høre en stemme bag ordene. Stemmen blev nærmere indkredset og tog form af eksil-svenskeren Svante Svendsen: "Ordene meldte sig så hurtigt, at det først efterhånden gik op for mig, at historien ville og skulle synges som sanghistorie. Mit lykkelige og varige samarbejde med Povl Dissing begyndte. Han havde, syntes jeg, Svantes stemme, kunne variere og nuancere den, tilmed gå ud over grænserne".³

For Benny Andersen er klangen afgørende i hans arbejde med ord og musik. Han er derfor i højere grad drevet af lyden af et ord end af dets præcision: "Ved gennemlæsning af et digt søger jeg melodien i ordene. Men tonesætningen kommer i mit tilfælde først bagefter, det begynder næsten altid med ordene. Jeg kan godt nævne nogle undtagelser, men de er ret sjældne. *Muddermålet* i *Svantes viser*, den blev lavet som et modstykke til Edvard Lembckes manede sang, *Vort modersmål er dejligt* (1859), om sproget som våben".⁴ Musikalbummet *Svantes viser* udkom i 1973, året efter romanen, hvorefter Benny Andersen og Povl Dissing turnerede landet tyndt med koncerter. Ligesom sanghistorien er albummet med tiden blevet så populært, at det blev optaget i Kulturkanonen i 2006.

11

Benny Andersen (f. 1929) er opvokset i et arbejderhjem i Vangede, hvor faren var murerarbejdsmand og moren hjemmegående. Benny Andersen tog sin studentereksamen i 1948 og debuterede i 1960 med digtsamlingen *Den musikalske ål*. Efterfølgende har han skrevet over 50 værker: digtsamlinger, [noveller](#), [romaner](#), [essays](#), børnebøger, tv- og teaterdramatik. Benny Andersen er den mest læste og sunge moderne danske lyriker. Han mestrer det danske sprog på en underfundig måde, hvor han bringer ordspil og anden leg med ord ind i lyrikken i kombination med humor, skæve synsvinkler og små puf til danskernes dobbeltmoral. Benny Andersen blev i 1972 medlem af Det Danske Akademi og er siden blevet hædret med en lang række prestigefulde priser, bl.a. De Gyldne Laurbær, Kritikerprisen, Holberg-Medaljen og Blicherprisen.

² Afsnittet bygger på tekstuddrag fra ekstern lektor ved Syddansk Universitet Jørgen Aabenhus' tekstanalyse af *Svantes viser*: <http://www.litteratursiden.dk/analyser/andersen-benny-svantes-viser>

³ *Månens mærker – Benny Andersens forfatterskab set med mange øjne* af Thorkild Borup Jensen. Forlaget Spring, 2003

⁴ *Månens mærker – Benny Andersens forfatterskab set med mange øjne* af Thorkild Borup Jensen. Forlaget Spring, 2003

Opgave 4.

Diskussion

En vise kan sammenlignes med et digt; den eneste forskel på et digt og en vise er, at der er sat melodi og musik til visen. Som genrebetegnelse dækker visen over en kronologisk (fremadskridende) beretning på vers, der er opbygget med rim, så den kan synges. Kendetegnende for visen er, at teksten er det centrale, så musikken er ikke det styrende, men understøtter og fremhæver teksten. Visen stammer fra middelalderens Frankrig og England, hvor skjaldene (datidens visesangere) rejste rundt, spillede lut og fortalte historier om, hvad der skete rundt omkring i verden. Visen fungerede derfor som en slags mundtlig avis, der snarere blev fremført end sunget, da skjaldens personlige beretning var vigtigere end hans stemme.

Her kommer den nok allermest kendte af *Svantes viser*. Læs teksten for jer selv:

Svantes lykkelige dag

Se, hvilken morgenstund!
Solen er rød og rund.
Nina er gået i bad.
Jeg spiser ostemad.
Livet er ikke det værste man har
og om lidt er kaffen klar.

Blomsterne blomstrer op.
Der går en edderkop.
Fuglene flyver i flok
når de er mange nok.
Lykken er ikke det værste man har
og om lidt er kaffen klar.

Græsset er grønt og vådt,
Bierne har det godt.
Lungerne frådser i luft.
Åh, hvilken snerleduft!
Glæden er ikke det værste man har
og om lidt er kaffen klar.

Sang under brusebad.
Hun må vist være glad.
Himlen er temmelig blå.
Det ka jeg godt forstå.
Lykken er ikke det værste man har
og om lidt er kaffen klar.

Nu kommer Nina ud,
nøgen, med fugtig hud,
kysser mig kærligt og går
ind for at re' sit hår.
Livet er ikke det værste man har
og om lidt er kaffen klar.

Hør nu Benny Andersen og Povl Dissings originale indspilning af visen fra 1973 her:
<https://www.youtube.com/watch?v=GhrPgblHVAQ>) – og syng derefter visen på klassen.

Besvar dernæst følgende spørgsmål:

- I forestillingen SVANTES LYKKELIGE DAG synges visen *Svantes lykkelige dag* to gange. Hvornår bliver den sunget, af hvem og hvordan?
- Hvordan adskiller måden den bliver sunget på i forestillingen sig fra Povl Dissings originale fremførelse?
- Hvordan påvirker visen jer, når I synger den?
- Hvorfor tror I, at visen er blevet så populær en fællessang?

DANSK OG MUSIK II

13

Der skal være plads til fortolkning

Om nysgerrighed, dynamik og interessante frakørsler

SVANTES LYKKELIGE DAG er som nævnt en ny musikdramatisk fortolkning af *Svantes viser*. Søren Graversen medvirker som kapelmester og musiker, og han er vokset op med Benny Andersen og sanghistorien om Svante. I det følgende interview fortæller Søren Graversen om sit musikalske arbejde med at bearbejde de folkekære viser.

Hvad fik dig til at sige ja til at bearbejde musikken og være kapelmester på SVANTES LYKKELIGE DAG?

Jeg har kendt bogen *Svantes viser* og Benny Andersen siden min barndom, og de har været sten i mit kulturelle hus lige siden. Nogle gange har de været i baggrunden, og andre gange er de poppet op og har været mere nærværende, men de har aldrig været væk. Det er sådan min helt klare fornemmelse. Så jeg blev meget begejstret og kunne ikke vente med at få fingrene i det, da jeg blev spurgt.

Hvad kendetegner dit eget musikalske univers?

Det er altid lidt svært at svare på, synes jeg. Det vil man egentligt bare helst have, at andre har en holdning til. Men som kapelmester håber jeg, at jeg er lydhør – det synes jeg er én af de vigtigste egenskaber. Hvad enten jeg er kapelmester, arrangør eller komponist, prøver jeg altid først og fremmest at forholde mig til helheden i det projekt, jeg skal formidle. Og det spiller ingen rolle, om det er musikteater eller ren musik, det må aldrig bare være glasur på en tilfældig kage, og det skal altid forholde sig nøje til den produktion, det er en del af. Musikken skal kende sin plads og tage den plads, den skal bruge, men heller ikke mere. I forhold til genrevalg og brug af instrumenter, så varierer det meget fra opgave til opgave. Men overordnet set, så har jeg en forkærlighed for de mørkere farvetoner i paletten. De ting der skramler og giver sig lidt, dem som er kantede og modvillige, dem kan jeg godt lide, for jeg synes de oftest giver mest dynamik i forestillingen. Hvis man kan formå at ramme den følelse, der skal beskrives, så rent og enkelt som muligt uden at give et facit, så der er plads til lytteren – så er man godt i mål.

Ud fra et fagligt perspektiv, hvordan ser du så på visen som genre? Hvilke muligheder rummer visen?

Visen udmærker sig ved at være meget åben og har derfor plads til fortolkning og mulighed for at formidle stoffet i andre retninger og på andre måder. Den er på overfladen en relativt simpel konstruktion, både melodisk og harmonisk, men netop dét er med til at gøre, at der er plads til lytteren og egne fortolkninger.

Benny Andersens viser om Svante er nogle af de mest folkekære og kendte viser i Danmark. Hvordan forholder du dig til det, når du arbejder med dem?

Det er ikke med ærefrygt, men det er til gengæld med respekt, nysgerrighed og mod. Jeg synes, det er enormt vigtigt at have respekt for originalværket, men det må netop ikke blive til ærefrygt, for så kommer det til at stå i vejen for projektet og for formidlingen. Man skal være nysgerrig og have mod til at prøve noget nyt, og man skal forsøge at føje et ekstra lag til og få en anden vinkel på det, der allerede er kendt. Det handler om at være bevidst om balancen mellem at gøre noget nyt uden, at folk mister genkendeligheden ved det værk, de kender så godt. Nu, hvor vi laver en dramatisering af en bog, skal vi forsøge at finde frem til de dramatiske punkter i historien og musikken, og skrue lidt op for dem.

Hvilke tanker har du gjort dig om at inkorporere de folkekære viser i forestillingen? Hvordan er du gået til opgaven?

Det er med speederen i bund og et blik i bakspejlet. For at lave sådan en forestilling er lidt ligesom at køre bil. Vi skal bevæge os fremad, og vi skal se ud ad forruden. Men vi skal samtidig være bevidste og orienterede om, hvad der er sket bagud. Og hvad vi eventuelt er kørt forbi på vejen. Hvis der er nogle interessante frakørsler, så skal vi også lige kigge på dem, inden vi når frem til det endelige resultat.

I processen arbejder vi hele tiden ved at give små bidder til hinanden. Jeg giver måske en demo til Niclas (instruktør Niclas Bendixen) og Julian (scenograf Julian Toldam Juhlin) eller sender et billede til dem af de instrumenter, jeg gerne vil bruge. Så kommer de med noget ud fra det, som jeg kan arbejde videre med – og så videre. Det er en åben proces, og det skal det være, for det nytter ikke noget at have facitlisten

liggende klar før prøvestart. Der kan godt være en manual eller en brugsanvisning, men det må ikke være en facitliste. For det er netop i samarbejdet, at der sker så mange spændende ting. Og når vi kommer dybere ind i stoffet, så opstår der nye ting, som vi bliver klogere af.

Søren Graversen (f. 1960) er uddannet cand.phil. i musikvidenskab fra Aarhus Universitet 1985. Har været kapelmester, musiker og komponist på en lang række forestillinger, bl.a. den Reumertvindende *Nick Cave Teaterkoncert*, *En kort en lang* på Nørrebro Teater, *Maestro* på Teatret Svalegangen, *Sult* på Det Kongelige Teater, *Cabaret* på Aalborg Teater, *Teaterkoncert Bob Dylan* på Aarhus Teater/Østre Gasværk Teater, *Peter Pan* på Aarhus Teater og *Von Scholten* på Folketeatret.

Opgave 5.

Musikøvelse

Sæt jer sammen to og to og gennemgå følgende arbejdsspørgsmål på baggrund af musikken i SVANTES LYKKELIGE DAG og Søren Graversens udtalelser om sit musikalske sigte med forestillingen.

15

- Nævn nogle af de instrumenter, der blev brugt til musikken i forestillingen. Hvorfor tror I, at Søren Graversen har valgt netop de instrumenter?
- Hvordan synes I, at det kommer til udtryk i forestillingen, at Søren Graversen siger, at han som kapelmester, arrangør og musiker har en forkærlighed for de mørkere farvetoner i paletten?
- Søren Graversen nævner flere gange i interviewet, at han ønsker, at musikken giver plads til lytteren og dennes mulighed for fortolkning af musikken. Synes I, at det er lykkedes?
- Beskriv i stikord det musikalske univers i SVANTES LYKKELIGE DAG? F.eks. mørkt/lyst, stille/larmende etc. På baggrund af jeres stikord, diskutér dernæst, hvordan musikken i forestillingen påvirkede jer undervejs, og efter at forestillingen var slut.

SAMFUNDSFAG

Mellempfolkelig nationaldigter

Om Benny Andersen og danskheden

"Benny Andersen er Danmarks nationaldigter. Sådan opleves han. Sådan omtales han. Vi er alle sammen klar over det. Ingen digter i nyere tid har været så elsket som han. Det er indlysende, at det er sådan. Han favner os alle. Han siger ja til vore særheder, fejl og mangler. Han møder dem med den afslørende og kærlige humor, og fortæller os, at han er ét med os. Når han digter, står han ikke udenfor, men er sammen med os".⁵

Rollen som nationaldigter kan Benny Andersen ikke løbe fra, og det forsøger han heller ikke. Men han stiller sig kritisk overfor den og benytter den til at ytre sine politiske holdninger. Dette ses også i *Svantes viser*, hvor subtile, politiske anliggender viser sig i de passager, hvor Svante beskriver sit forhold til Danmark: "Han (Svante, red.) var temmelig muggen over at være statsborger i et Nato-land, og tanken om Danmarks indtræden i EF var han endnu mere imod. "I kan gå ind i Fællesmarkedet, hvis I vil", erklærede han. "Jeg holder mig udenfor".⁶ "

Benny Andersen er repræsentant for en danskhedsforståelse, hvor danskhed ikke er et redskab til at udelukke andre, eller hvor der er en bestemt måde at være dansk på. Det handler derimod om at være nysgerrig på den nationale historie og kulturarv, samtidig med at man omfavner fremmede kulturer og er optaget af, hvordan andre kulturer kan berige det danske samfund. Det sidste er noget, Benny Andersen har tematiseret i mange af sine digte, og han har forsøgt at provokere sine læsere til at overveje, hvad det vil sige at være dansk.⁷

16

Verdensborger i Danmark

Og sproget jeg synger og taler
er vævet sammen af ord fra hele verden

[...]

Jeg kan dem udenad i søvne
Ord fra hele den kværnende klode
mødes i min mageløse mund
og for hver gang jeg udtaler dem
lyder de mere og mere danske

Uddrag af digtet *Verdensborger i Danmark* fra Benny Andersens digtsamling af samme navn.
Borgens Forlag, 1995.

⁵ Fra artikel af Bjarne Lenau Henriksen i Kristeligt Dagblad, 17. sep. 2009.

⁶ *Borger i smilets land* af Henrik Marstal. Aschehoug, 2005.

⁷ *Borger i smilets land* af Henrik Marstal. Aschehoug, 2005.

Benny Andersens åbne danskhedsforståelse kan også føre til kritik af samfundsforhold, som det ses i uddraget fra artiklen ovenfor. Han blander sig i politiske sager, og taler ud fra sin "mellemfølelige" position – en inkluderende position, hvor 'det fremmede' skal ses som en berigelse for landet. Ifølge Benny Andersen er det danske sprog et produkt af den omgivende verden, og det er opbygget af menneskelig og kulturel interaktion. Denne tilgang til verden er påvirket af digterens egne livserfaringer – han har turneret i Norden i en lang årrække, og gennem en periode boede han hver vinter på den vestindiske ø Barbados. Mange af de digte, der blev til på Barbados, handlede netop om vigtigheden i at forholde sig positivt og åbent til den omgivende verden uden for Danmark. Det er essentielt at forstå Benny Andersens danskhedsforståelse for at kunne forstå ham fuldt ud som digter. Den umiddelbare opfattelse af ham i befolkningen som den ærkedanske nationaldigter har langt hen ad vejen en sandhed i sig med hans ironiske og humoristiske digte, som udtrykker noget 'typisk dansk'. Men det er et mere nuanceret billede, der dukker op, hvis man tager et spadestik dybere og bliver bekendt med Benny Andersens opfattelse af det at være dansker.⁸

Hvad er danskhed?

Benny Andersen kan anskues som en 'danskhedsambassadør', der aldrig holder op med at være nysgerrig på det at være dansk. Generelt bliver begrebet danskhed ofte debatteret i medierne; der bliver skrevet bøger og artikler om emnet, og der findes utallige definitioner. Men hvad er danskhed egentlig for en størrelse, og findes der overhovedet et endeligt svar?

Danskhed: dansk mentalitet og kultur, dansk ejendommelighed og tænkemåde. Begrebet bygger på forestillingen om, at det danske folk har en særlig egenart, gudgiven eller som resultat af det danske folks særlige historie; en egen kultur, der som en konstant eller foranderlig størrelse videregives til hver ny generation gennem opvæksten. Danskheden kommer til udtryk både i temperament (karakter) og i den materielle kultur, og den kan iagttages, beskrives og karakteriseres gennem sproget, skikke og holdninger, samfundsorganisation, bygnings- og madkultur m.m.

Kilde: *Den store danske encyklopædi*, red. Kirstine Damsholt. Gyldendal, 2013.

17

PETER GUNDELACH, PROFESSOR I SOCIOLOGI:

"Vi (danskerne, red.) synes, at vi har gjort det godt. I det 20. århundrede udviklede vi en velfærdsstat, hvor der er gratis skoler og gratis adgang til sundhedsvæsenet. Det lægger vi som danskere vægt på, viser undersøgelser. Så lever vi med, at vi skal betale mere i skat end i andre lande".⁹

NASER KHADER, FOLKETINGSMEDLEM FOR DET KONSERVATIVE FOLKEPARTI:

"Bordet er for mig et sjovt billede på danskheden. Man siger, at der aldrig har været revolutioner i Danmark, fordi der ikke er tid nok mellem måltiderne. Bordet er centrum for danskernes liv. Vi er et folk, der mødes om bordet og spiser god mad og hygger. Det er om bordet, demokratiet udfolder sig".¹⁰

⁸ *Borger i smilets land* af Henrik Marstal. Aschehoug, 2005.

⁹ *Dem og os* af Peter Gundelach, professor i sociologi, fra bogen *Dansk, danskere, danskest*. Mañana, 2004.

¹⁰ *Fra Derfor elsker jeg Danmark* redigeret af Palle Strøm. Borgen, 2003.

ANDERS LUND MADSEN, JOURNALIST OG TV-VÆRT:

"Jeg elsker Danmark, fordi de laver sådan nogle bøger om, hvorfor man elsker Danmark. I Ukraine laver de aldrig bøger om, hvorfor Ukraines kendte elsker Ukraine. Det er jeg ganske overbevist om"¹¹.

POUL NYRUP RASMUSSEN, FORHENVÆRENDE STATSMINISTER:

"Jeg tror, at naturen og de skiftende årstider har afgørende indflydelse på vores livsform. Lys og mørke, kulde og varme, sol og sne, lange lyse nætter og korte vinterdage. Alt sammen er det en del af det at være dansk. Vi nyder forår og sommer, er udadvendte og aktive. Vi 'putter' os i de lange vinteraftener – nyder 'den danske hygge', kaffen og en god bog"¹².

BENNY ANDERSEN, FORFATTER:

"Jeg skammer mig over at være dansk, når over 60 procent af den danske befolkning finder det i orden, det der skete i Brorsons Kirke den sørgelige nat og den efterfølgende tid, hvor dansk lov er erstattet med irakisk med støtte fra Rigspolitiet og dansk regering samt andre ellers fornuftige politikere. (...) Jeg er forpint og skamfuld over det, der sker. Jeg vil gerne være med til at forny Danmarks ry, for jeg har efterhånden fået opsparet så stor en vrede, at jeg ikke længere vil have den opsparet. Nu hæver jeg den!"¹³

Opgave 6.

Diskussion

Sæt jer sammen i grupper, og diskutér:

- Hvad er danskhed for jer?
- Er der nogle af ovenstående udsagn om danskhed, I er enige eller uenige i?
- Hvad tror I, Benny Andersen mener med, at han vil forny Danmarks ry?
- Er danskhed kun forbeholdt en person, der er født og opvokset i Danmark?

Opgave 7.

Indfødsretsprøven

For at opnå dansk statsborgerskab, er der forskellige krav, man skal opfylde. Regeringen indførte nye og udvidede krav pr. 15. oktober 2015, hvilket bl.a. indbefatter danskundskaber, ren straffeattest og den ofte omtalte indfødsretsprøve – tidligere kaldet statsborgerskabstesten. Indfødsretsprøven består af 40 spørgsmål omhandlende det danske samfund, og man skal svare rigtigt på 32 ud af de 40 spørgsmål for at opfylde kravene til en dansk statsborger.

Tror I, at I kan bestå prøven og opnå dansk statsborgerskab? Tag testen her:

<http://www.dr.dk/nyheder/indland/test-dig-selv-kan-du-blive-dansk-statsborger>

¹¹ Fra *Derfor elsker jeg Danmark* redigeret af Palle Strøm. Borgen, 2003.

¹² Fra *Derfor elsker jeg Danmark* redigeret af Palle Strøm. Borgen, 2003.

¹³ <http://www.kristeligt-dagblad.dk/debat/nu-er-nok-nok.-benny-andersen-giver-det-danske-folk-en-opsang>

Når I har taget testen, skal I sætte jer sammen i to grupper: en gruppe med dem, der bestod indfødsretsprøven og dermed blev danske statsborgere, og en gruppe med dem, der ikke bestod testen og dermed ikke blev danske statsborgere. Tag derefter en åben diskussion på klassen om resultaterne:

- Hvad tænker I om spørgsmålene?
- Jer, der ikke bestod testen og ikke blev danske statsborgere – hvordan har I det med resultatet?
- Tænk over den forrige diskussion omkring danskhed – er der en sammenhæng mellem jeres tanker om danskhed og testens spørgsmål?
- Er der noget I mener, man SKAL vide om Danmark for at kunne blive dansk statsborger?